

KIVIJALASSA JA
KELLARISSA

ARTO HELMUS

KIVIJALASSA JA KELLARISSA

© 2020 Arto Helmus

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3071-3

KIVIJALASSA JA KELLARISSA

Arto Helmus

Markus

Kännykkä tärisi työpöydän vihreällä kirjoitusalueella. Vastatuaan siihen Markus kuuli vanhan ystävänsä Lassen matalan, hieman tukkoiselta kuulostavan ääneen. ”Vietettäisiin ihan tavallinen leppoisa saunailta”, Lasse ehdotti sen jälkeen kun hän heidän jonkin aikaa juteltuaan oli kysynyt ehtisikö Markus hänen mökilleen saunomaan.

Koska he eivät olleet pariin vuoteen tavanneet Markus epäroi hetken mitä vastaisi, miettien mikä on nyt ystävänsä hieman yllättävän yhteydenoton syy. Hän tiesi Lassen tarkastelevan maailmaa enimmäkseen hyvin myönteisesti ja hyväntahtoisesti, toimeliaanakin hän oli tätä pitänyt, mutta heidän jutellessaan Lasse kertoikin olleensa viime aikoina väsynyt ja tunteneen itsensä hieman alakuloiseksi. Markus ei voinut olla ihmettelemättä ystävänsä avointa puhetta ja sen poikkeuksellista sävyä, sillä se oli aivan muuta kuin mitä hän oli oppinut tältä odottamaan. Lasse ilmeisesti toivoi, että ystävänsä seura piristäisi häntä, vaikka ajatusta ei puhelimesta sanoiksi puuttukaan. Markus sanoi lähtevänsä mielellään hänen mökilleen.

Jälkeenpäin, sen jälkeen kun he olivat istuneet mökin saunalla aamuun asti, hän ei ollut enää varma oliko Lasse hänen seurastaan suorastaan piristynyt. Markus innostui ajoittain liikaa, minkä seurauksena Lasselle jäi usein vain kuuntelijan rooli. Yhteisistä nostalgisista muistoista hän selvästi piti, täydentäen kuulemiaan tarinoita omilla muistikuvillaan, välillä naurettiinkin, mutta Markuksen aika ajoin liian kriittisiksi äityneet asenteet näyttivät häntä vaivaavan. Ei hän niihin silti juuri puuttunut, rypisteli enimmäkseen vain otsaansa. Hän ei myöskään ollut kovin kiinnostunut vuosikymmenten takaisista Markuksen opiskeluaikaan liittyvistä tapahtumista, joita tämä hänelle innokkaasti tarjoili. Saattoi siis käydä niinkin, sitä Markus ei voinut varmasti tietää mutta se vaivasi häntä,

että tapaaminen sysäsikin ystävän ajatuksiin, jotka herättivät levottomuutta eivätkä kohentaneet hänen alakuloaan, vaan pikemminkin häiritsivät.

Sovittuna päivänä Lasse oli hakenut hänet linja-autoasemalta, joka oli mökiltä parinkymmenen kilometrin päässä kylän keskustassa. Markukselle kylä oli edelleen kylä, vaikka ei se sitä enää virallisesti ollut, koska kirkonkylästä oli 1970-luvulle tultaessa kasvanut riittävän kokoinen taajaama, mikä teki mahdolliseksi kutsua sitä ensin kauppalaksi ja vähän myöhemmin V:n kaupungiksi. Lähtiessään linja-autoasemalle Lasse oli vetänyt päälleen kuluneen veryttelypuseron ja jalkoihinsa väljät collegehousut, jollaisia hän lähes aina käytti, ja vaihtanut crocsien tilalle kevyet sandaalit, mutta jättänyt sadetakin mökin kuis-tin naulakkoon. Kesä oli siihen saakka ollut hyvin sateinen, harmaat pilvet olivat roikkuneet taivaalla viikkokausia, mutta sovittuna perjantai-iltapäivänä ne väistyivät ja aurinko löysi jälleen paikkansa kirkaalla taivaalla.

Lasse saapui linja-autoasemalle samaan aikaan kun Markus nousi bussista ja alkoi tähyillä asfaltoidun pihan yli näkykö missään ystävää, joka oli luvannut tulla häntä hakemaan. Hän oli pukeutunut sinisiin farkkuihin ja punaiseen urheilupu-seroon sekä mustavalkoiseiin lenkkareihin, ja kantoi kädessään pientä reppua. Ennen kuin ojentautui puutuneille jaloilleen ja lähti kävelemään Markusta vastaan, Lasse katseli häntä hetken paikoitusalueelle pysäköimänsä auton tuulilasin läpi kuin arvioidakseen missä kunnossa ystävä nykyään on. Entisellään tämä näytti hänestä olevan, ihan reippaan oloinen ainakin kauempaa nähtynä. Reippaan olemuksen alla oli kuitenkin lievää varauksellisuutta, jonka Lasse heidän tervehtiessään aisti. Samalla hän muisti sen välittyneen Markuksesta aina. Mutta silmäkulman pilkkeessä oli säilynyt sama ilkkurisuus ja ystävällisyys, minkä hän muisti olleen ystävänsä myös aina ominaista.

Saunomisen ja uimisen jälkeen he istuivat viehättävästi kuluneen saunan pienellä terassilla ihailen auringonsäteiden

leikkiä järven pinnalla. Kesäilta oli juuri niin kaunis kuin se parhaimmillaan on. He joivat aluksi janoonsa Lassen kannusta kaatamaa appelsiinimehua, jota tämä oli poikennut ostamaan läheisestä S-marketista ennen kuin haki Markuksen linja-automasemalta. Mehua juotuaan Lasse lähti, päivällä laatimansa suunnitelman mukaisesti, hakemaan heille muutaman tölkin olutta ja iltaa varten valmiiksi tekemiään voileipiä ylempänä olevalta mökiltä, minne hän nousi kallionkolojen välissä kieturtelevaa polkua pitkin. Kallioinen rinne, joka ulottui rannasta mäntymetsikön ympäröimälle mökille saakka, oli suurelta osin sammaleen peittämä, mutta siellä täällä työntyi esiin myös harvaan kasvavaa heinikkoa ja pieniä mäntyjä.

Lasse ojensi Markukselle oluttölkin palattuaan saunalle. ”Tässä tätä olisi”, hän sanoi lyhyesti. Ystävykset hymyilivät kun tölkit sihahtivat yhtäaikaan heidän avatessaan ne. Hörpättyään olutta Lasse jatkoi saunassa alkanutta rupattelua esittämällä aivan tavallisen ja viattomalta kuulostavan kysymyksen:

”No mitä muuta kuuluu?”

Markus hieman yllättyi, vaikka esitetty kysymys oli aivan arkinen. Hän toisti kysymyksen hitaasti, mitkö muuta kuuluu hän mutisi, ja näytti jäävän ajatuksiinsa. Saunomisen jälkeen molemmilla oli vielä miellyttävän raukea olo, joten aluksi Lasse oletti hänen viipylynsä johtuvan siitä. Mutta sitten hänen mieleensä nousi, että toistamalla kysymyksen hyvin hitaasti Markus saattoikin pelata aikaa. Hänen täytyy hieman ehkä miettiä mitä vastaisi? Ehkä hän miettii, riittääkö että me jatkamme saunassa alkanutta juttelua vanhoista tutuista, politiikasta, lukemistamme kirjoista tai muista aiheista, jotka ovat turvallisia ja joissa voi välttää oman epävarmuuden? Ehkä hän miettii, haastoinko häntä viattomalla kysymyksellä johonkin enempiin? Haastoinko häntä keskusteluun henkilökohtaisemmalla tasolla, mihin me kumpikaan emme ole tottuneet?

Vanha puutuoli narahti Markuksen alla kun hän korjasi asentoaan ja tarttui oluttölkkiin, mutta lasi sen sitten takaisin

heidän välissään olevalle pienelle pöydälle, hieraisi pyyhkeellä pääläeltä jo harvenneita hiuksiaan ja jatkoi sitten hieman epä-määräisesti:

”Onhan sitä joutunut kaikenlaista miettimään ...”

”Miettimään? Kuten ..?” Lasse kumartui Markuksen puoleen uteliaana.

”Kuten ... äh ... no minäpä yritän kertoa.”

Kevyestä alusta huolimatta keskustelu muuttui vakavam-maksi kuin heistä kumpikaan oli ehkä tarkoittanut. Kesäilta saattoi herkistää tai Markus vain koki tarvetta avautua ajatuk-sista, jotka olivat häntä jo jonkin aikaa vaivanneet. Nyt siihen tarjoutui tilaisuus. Rentoutunut tunnelma kesäillan valossa oli sekin omiaan karkottamaan ajatukset aivan jokapäiväisistä ai-heista.

”Olen aina pitänyt itseäni enemmän mietiskelyyn taipu-vaisena kuin aktiiviseen toimintaan suuntautuneena ihmi-senä”, hän aloitti hieman pateettisesti, mutta oli kuitenkin hyvin tosissaan. ”Se ehkä näkyy elämässäni ja siinä mitä olen aikaansaanut. Ehjää kaarta siitä ei saa, vaikka jonkinlaisen juonen häivän ehkä pystyykin hahmottamaan. Monta kertaa olen joutunut uudelleenarvioimaan ajatteluaani ja tekemisiäni. Ja siihen on sitten päädytty”, hän naurahtaa, ”että tällä hetkellä joudun kamppailemaan myös jonkinlaista ympärillä väijyvää turhautumisen tai sanoisinko jopa tarpeettomuuden tunnetta vastaan, mitä läheisimmät ihmissuhteet onneksi lievittävät.”

”Kuulostaa jotenkin tutulta”, Lasse nyökkäili.

”Nuoruudessa tavoitteet olivat isoja, selkeitä ja kunnianhi-moisia. Maailma piti muuttaa ja henkilökohtaisessa elämässä saavuttaa jotakin näkyvää ja merkityksellistä, mutta se mitä saavutettiin ja saatiin aikaan on yleensä ollut vähäisempää. Monet tavoitteet valuivat kokonaan hiekkaan.”

”Joutivatkin ...”

”Kyllä, kyllä ... olet aivan oikeassa, osa joutikin valua. Mutta se tässä oikeastaan eniten mietityttää että jäikö jotakin saavut-

tamatta? Jäinkö jossain vaiheessa vapaaehtoisesti ikään kuin sivustaseuraajaksi, ainakin osittain? Oliko syynä se ettei uskallus riittänyt, vai olinko uudelleenarvioinneissani liian kriittinen? Vai tuliko arki lopulta eteen niin vaativana etten ehtinyt tai jaksanut enempää?”

Markus veti henkeä näyttäen miettivän kannattaako hänen tällä tavalla jatkaa. Hän alkoi epäillä ovatko hänen ajatuksensa ollenkaan kiinnostavia ja ymmärtääkö Lassekaan niistä mitään.

”Niin tai näin ... sitä paitsi näistä puhuessani voin nolata itseni tavalla mitä saan hävetä loppuelämäni”, hän tuhahti.

”Tuskin sentään”, Lasse epäili myötätuntoisesti. Hän kertoi kuuntelevansa mielellään Markuksen ajatuksia. Eiväthän ne olleet hänellekään kokonaan vieraita.

”No okei, olkoon”, Markus rohkaistui Lassen ystävällisistä sanoista. ”Jos vielä sanon, että koen elämän mieluummin seikkailuna ja suhtautuvani alentuvasti tavallisiin ihmisiin, jotka tyytyvät arkielämän toistuvuuteen ja pelkän materiaalisen hyvän tavoitteluun joutavia puhellen, minusta voi saada kuvan ihmisenä, joka on itserakas ja asettuu ikäänkuin muiden yläpuolelle. Olen tätä joutunut melko paljon miettimään ja kai minun on tunnustettava ettei tuo kuva pelkkä kangastus ole. Tunnen sisimmässäni myös tämän asenteen vahingollisuuden ja kaipuuni arjen turvallisuuteen. Siitä huolimatta voin muuttua silmänräpäyksessä rauhallisesta ja hiljaisesta ihmisestä loukatuksi idiootiksi, joka saattaa kadottaa kokonaan käyttäytymisensä kontrollin. Rähjään ja kiroiden tai vetäydyn puhumattomuuden kuoreen kun itseään hienostuneena ihmisenä pitävää vaivataan aivan mitättömillä arkipäivän asioilla.”

”Jaa ... no kyllähän tuollaista voi olla itse kullakin, silloin tällöin”, Lasse kommentoi hieman empien. Hän lisäsi itsekin eläneensä arkielämän välttämättömyyksistä ja keskiluokkaisista tavoitteista muodostuneessa putkessa, jota oli koko ajan kiusallisesti varjostanut epämääräinen kaipuu toisenlaiseen,

täydempään elämään. Hän sanoi tunnistavansa myös Markuksen kuvaaman tavan reagoida. Sanottuaan tämän hän suuntasi katseensa järven yllä liiteleviin lokkeihin, hieroi leukaansa ja siemaili hitaasti olutta. Markus huomasi hänen hämmennyksensä.

”Mutta hei odotas vähän”, hän huudahti. ”Minähän puhun tässä osittain tai kokonaankin menneistä. Enhän minä enää seikkaile enkä taistele asioiden kanssa, joille en mitään mahda enkä juuri raivoakaan, vaan keskityn siihen mitä käsillä vielä on ... mietin kyllä samaan aikaan onko tämän ääneen sanominen sitä järkevyyttä, joka tunnetusti liitetään ikääntymiseen missä ei enää orientoiduta toimintaan pelkällä sydämellä kuten nuorena, vai vain viheliäinen tapa perustella omaa arkuutta ja luopumista tai jopa alistumista? Mutta toisaalta, aina kun esimerkiksi nuoruuteni ihanteita ja arvoja tulkitaan ja arvioidaan tavoilla, jotka saavat minut miltei häpeämään nuoruuteni innokkuutta, pysähdyn miettimään. Eihän se noin ole eikä mennyt, alan usein riidellä noiden tulkintojen kanssa.”

Hetken hiljaisuuden jälkeen hän lisäsi jotain lukemaansa muistellen: ”Vai onko sittenkin niin, että olemme myös historian uhreja ja historia nauraa uhreilleen ... siltä ei ehkä säästy kukaan. Seuraava sukupolvi kyseenalaistaa edellisen sukupolven ihanteet ja nauraa niille häpeämättömästi, ja sitä seuraavaa ne eivät kosketa enää millään tavoin.”

Myös nämä ajatukset saivat Lassen miettelemään ja hiljaiseksi. Näytti kuin hän olisi pohtinut luuleekohan Markus hänen nyt miettivän istuuko hän saunalla filosofin, kirjailijan vai runoilijan kanssa. Lasse tiesi, että kaikki nämä määritelmät ystävä olisi hyväksynyt mielihyvin, pilke silmäkulmassaan. Mutta Lassen hiljaisuus saikin Markuksen epäilemään, että tämä miettii jotain ironista kommenttia, joka pudottaisi hänet jälleen maanpinnalle. Lasse harkitsikin sitä hetken, mutta samalla hän ymmärsi että käynnistynyt keskustelu päättyisi siihen. Siksi hän hillitsi itsensä. Hän aisti tilanteen poikkeuksellisuuden,

tunnisti sen tilanteeksi johon tulee suhtautua vakavasti, koska siitä voi saada itselleenkin jotain, eikä siksi halunnut pysäyttää keskustelua kommentilla, joka kumpuaisi kokonaan toisesta maailmasta kuin keskustelukumppanin.

”Olen mielestäni myös moraalisesti herkkävaistoinen”, Markus jatkoi, ”minkä äänen sanominen voi tietysti heijastella itse-rakkauttani, mutta toisaalta myös selittää sitä kiihkeyttä, jolla kerran puolustin oikeiksi kokemiani asioita. Kyllähän sinä tiedät mihin minä viittaatan. Ei tuo kiihkeys minulle täysin vierasta ole vielääkään, mutta aikaisempi ehdottomuus on lientynyt. Onko se sitten hyvä vai huono asia, sitä en osaa sanoa.”

”Tuo mitä sanot, on varmasti totta, ja tunnenhan minä sinut. Sitä voi kuitenkin kysyä, ja on usein kysyttykin, miten moraalisesti herkkävaistoisena itseään pitävä voi eksyä myös toimintaan, joka ei ainakaan tämän hetken kriteereillä näytä moraalisesti herkkävaistoinen ihmisen toiminnalta, vaan antaa pikemminkin aihetta jyrkkään arvosteluun? Selittyykö tämä sillä paljon puhutulla älyllisellä epärehellisyydellä? Sitä voi myös kysyä, miten moraalisesti herkkävaistoinen ihminen voisi tällaisena aikana kokea itsensä sivulliseksi tai jopa luopujaksi, onko siinä mitään logiikkaa? Ehkä sinä liioittelet niin kuin taisit itsekin arvella?”

”Hyviä kysymyksiä. Enkä minä osaa niihin lyhyesti vastata. Vaatisi aika paljon aikaa ja kärsivällisyyttä jos toimintaansa ja toimintansa motiiveja sekä uudelleenarviointiensa perusteita yrittäisi ymmärtää sen sijaan että yksioikoisesti vain kirjaisi, tuomitsisi tai puolustelisi niitä.”

”Se voisi olla hyvin kiinnostavaa.”

”Niin voisi olla.”

”Nythän meillä olisi siihen aikaa”, Lasse yllätti.

”Nytkö? Oletko sitä mieltä ... ihan tosissasi?”

”Kyllä”, Lasse vastasi empimättä.

ENSIMMÄINEN OSA

Pirtin kivijalassa

1

Mitä kraatari! Näin konstaapeli Jokilammi tervehti Markuksen isää äänekkäästi joka kerta kun poikkesi tätä putkareissuillaan tapaamaan. Hän ei pelottanut lapsia yhtään, vaikka uhkasi sulkea putkaan jos he metelöivät. Sinne tultiin samalta käytävältä kuin heidän asuntoonsa, ja poliisit kävivät välillä katsoomassa mitä putkaan viedyille kuuluu tai päästämässä heitä pois. Useimmin kävijä oli juuri Jokilammi, hauska ja rehvakas mies, joka saappaissaan, pussihousuissaan ja virkatakkin päälle vetämässään nahkapuserossa ei näyttänyt poliisilta, joka seura-ammattikuntansa pukeutumisohjesääntöjä tunnontarkasti.

Markuksen isä istui leveällä vaatturinpöydällä ommellen housuja tai puvun takkia tai korjaillen jotakin vaatetta sopivammaksi. - No terve, ei tässä ihmeempiä, pientä mölinää putkasta välillä kuuluu, oli hänen vakiovastauksensa konstaapelille. Häntä saattoi joskus harmittaakin kun työt keskeytyivät niiden ollessa hankalassa vaiheessa ja lapsetkin olivat ravanneet edestakaisin ja metelöiden pienissä huoneissa. Hän kuitenkin nieli harminsa jos se oli noussut, he panivat Jokilammen kanssa tupakaksi ja jatkoivat sitten miesten kesken.

Huoneessa oli ison työpöydän lisäksi tavallinen ompelukone ja kone, jolla voi ommella nahkaa, sekä silityspeti. Eri kokoisia saksia, mittanauha, lankarullia ja paperisia kaavoja lojui pöydällä. Tangossa pöydän lähellä vaatepuussa roikkui puolivalmiita ja korjattavaksi tuotuja töitä. Markus oppi varhain ettei isää saa työssä häiritä silloin kun hän vaatturinpöydällä istuu. Aamusta iltaan hän ei siinä ehtinyt usein istua, sillä hänen oli ehdittävä myös siivota, näyttää elokuvia, osallistua

mieskuoron ja näytelmäseuran harjoituksiin sekä tehdä talvella lumitöitä.

Hyvin sateisena ja hämäränä päivänä Markus ja hänen pikkusiskonsa eivät olleet päässeet ulos. Kyllästyttyään leikkimään olohuoneessa he asettuivat kontallalleen isän työpöydän päähän. Markus piirteli kaupan käärepaperin palaselle lyijykynällä lännen miestä kaktuksen viereen.

”Mikä siitä tulee?” pikkusisko kysyi häneltä.

”Lännen mies, Tex Willer, etkös sitä näe?”

Pieniä kun olivat, impulsiivisia ja rauhalliseen vuorovaihtukseen harjaantumattomia, sisko alkoi yllättäen sutata Markuksen piirustusta pyörittäen omaa kynäänsä sen päällä edestakaisin. Markus pahastui siitä tietysti ja he aloittivat äänekkään nahistelun. ”Lopettakaa!” isä ärähti pian kiukkuisena. Sillä ei kuitenkaan ollut mitään vaikutusta, vaan nahistelu jatkui entistä äänekkäämpänä. ”Lopettakaa heti, ettekö kuule!” isä ärähti kiukkuisesti uudelleen. Lapset nostivat hetkeksi päätään ja katsoivat isää kuin arvioiden kuinka tosissaan tämä on, ja jatkoivat sitten nahisteluaan.

”Koska sana ei tehoa saatte molemmat selkäänne niin opitte tottelemaan!” isä kiivastui, heitti sylissään olleet korjattavat housut sivuun ja kuljetti heidät yhdellä heilahduksella parin porrastasanteen yli lähellä olevaan varastohuoneeseen. Siellä hän katseli vihaisena ympärilleen löytääkseen jonkin sopivan remmin tai risun. Molemmat lapset tietysti säikähtivät ja alkoivat itkeä. Yhteen ääneen he alkoivat anella ettei isä antaisi heille piiskaa.

Isä heltyi lasten itkuihin kyyneliin, antoi olla, ja he välttivät sillä kertaa selkäsaunan. Eikä Markus isän ankaruudesta ja äkkipikaisuudesta huolimatta piiskaa tai remmiä usein muulloinkaan saanut, vaikka sillä uhkailtiin. Ikävintä oli kun komennettiin hakemaan pihalta itse risut piiskaa varten eikä tiennyt onko tässä nyt tosi kysymyksessä vai kuinka lopulta käy. Ehkä hän ei saanut selkäänsä kovin usein siksikään, että lasten kas-

vatukseen löytyi myös muita keinoja. Luunappeja kopsahdelti, jos ei aivan yhtenäin niin usein kuitenkin, ja myös tukistusten avulla häntä yritettiin opettaa hyvälle tavoille.

Siihen aikaan kasvatus oli erilaista ja moni muu on kokenut samaa kuin minä ja paljon pahempaakin, näin Markus on aikuisena järkeillyt. Joka kuritta kasvaa se kunniatta kuolee, sanottiin. Monet sodassa olleet isät noudattivat tätä ohjetta tunnollisesti. Mutta toimiko tällainen metodi? Vähemmällä määrällä luunappeja ja tukkapöllyjä hänen ei olisi ehkä tarvinnut olla niin paljon varuillaan kuin on ollut eikä niin usein vastaanannan kiiski. Eikä niin helposti loukkaantuva. Eikä olisi kuusi vuotiaana tarvinnut yrittää lähteä kotoa lempinalle kepin päässä pyyheliinaan käärittynä, minkä hankkeen äiti lempeästi kyseenalaisti. Mihin sinä sitten menisit? Entä mistä saisit ruokaa? Äidin suojele taivuttelu tehosi, sen seurauksena loukkaantuminen ja helpotus sekoittuvat nyhkytykseen ja hän suostui perumaan lähtönsä.

Nalleen ja äidin hyväntahtoisuuteen liittyvät muistikuvat palauttavat Markuksen mieleen lapsuuden valoisa puolet, joita oli enemmän kuin tummia. Niitä hän kuvailee mielellään. Aurinkoiset kesäpäivät, nurmikolle levitetty viltti, jonka päällä he pikkusiskon kanssa laskivat maantiellä harvaan liikkuvia autoja, pienet lähimetsiköt ja läheiset peltoaukeat monine leikkipaikkoineen, perheen polkupyöräretket vanhalle myllylle tai uimarannalle, mustikoiden poiminta yhdessä, heinäntekotalkoot, mummulan kanala ja kaksi lehmää, joiden lämpimästä maidosta mummu separaattorin avulla erotti kerman, sekä suvun yhteiset joulut mummulassa öljylamppujen ja kynttilöiden valossa. Mutta ennen kaikkea he saivat kasvaa hyvin itsenäisesti isossa lapsilaumassa, jota Pirtti ympäröi veti puoleensa. Siinä sai jokainen päätää sen mukaan mitä osasi, ja kaikki osasivat jotakin. Äiti on myöhemmin kertonut vanhempien vastanneen, kun heiltä oli kysely miten te olette noin hyvätapaiset lapset kasvattaneet,

ettei heitä ole erikseen kasvatettu vaan *siinä ne kasvoivat työntouhun keskellä.*

2

Elämä oli vaatimatonta ja työntouhua riitti. Markuksen isällä oli talonmiehen tehtävät, räätälin ammatti ja elokuvakoneen käyttö. Hänen äitinsä kävi leipomossa töissä, mihin piti lähteä varhain aamulla. Yhdessä he vastasivat Pirtin tilojen siivoamisesta ja järjestämisestä. Pirtti oli urheiluseuran ylläpitämä entinen suojeluskunnan talo, iso kahvilan, tanssisalin, toimistotiloja ja toisessa kerroksessa olevan painisalin ja lautamiesten kämpän sisältävä punainen puutalo, jossa näytettiin elokuvia, järjestettiin talvella tansseja sekä ympäri vuoden monenlaisia muita tapahtumia. Siellä pidettiin myös kärkevät. Tanssisalin penkit piti siirtää seinustoille ja näyttämölle sekä levittää lattialle perunajauhoa että se olisi liukas tanssia, ja taas siivoamisen jälkeen takaisin suoriksi riveiksi elokuvayleisölle tai näytelmän katsojille. Kaikki piti tehdä käsivoimin, käytössä olivat vain harjat, kosteat rätit ja ämpärit. Lapset autoivat tässä touhussa parhaansa mukaan. Perunajauhon levittäminen lattialle oli mukavaa ja siivoamiseen kannusti penkkien alta ja seinien vierustoilta silloin tällöin löytyvät kolikot. Sen innostamana Markus suunnitteli vakavasti kadunlakaisijan uraa kymmenvuotiaaksi asti.

Talonmiehen asunnossa Pirtin kivijalassa oli iso huone, jonne Jokilampi usein poikkesi. Sen päätyseinällä olivat isän iso työpöytä ja ompelukoneet ja vastapäisellä seinällä sekä sivuseinällä verhon takana sängyt kolmelle lapselle. Tämän isomman huoneen vieressä toisen ulko-oven lähellä oli varastohuone, missä he olivat saada selkäänsä ja saivatkin joskus, keskellä asuntoa oli keittiö ja taaimmaisena pieni olohuone, joka toimi myös ruokailutilana. Koska asunto oli kivijalassa, sen seinät olivat enimmäkseen vaaleaksi maalattua kiveä. Keittiössä oli puuhella ja

Kivijalassa ja kellarissa on mukaansatempaava, omintakeista huumoria ja lempeää ironiaa sisältävä kertomus miesten välisestä ystävydestä, isän ja pojan suhteesta, nuoruuden haaveista, uhosta ja kasvukivuista sekä kuohuvasta opiskelijapolitiikasta.

Kertomus kuljettaa lukijaa 1950-luvun elävästä kirkonkylästä 1980-luvulle, jolloin kaikki muuttuu. Lapsuuden ja nuoruuden kokemusten kautta kertomuksen päähenkilö Markus pohtii suhdetta isäänsä, opettajiinsa ja teini-iän ihastumisiinsa sekä niihin vaikutteisiin, joita alkoi imeä 1960-luvun pop-musiikista ja radikalismista.

Maailma avartui. Sen kiihkeässä kuohunnassa hän halusi olla mukana. Tämä vei hänet muutamiksi vuosiksi 1970-luvun radikaaliin vasemmistolaiseen opiskelijaliikkeeseen. Kuvauksista lukija voi aistia liikkeen yhteisöllisyyden, kiihkeyden ja ilon, mutta myös puuduttavan yksitoikkoisuuden ja paatoksellisuuden. Siihen Markuskin lopulta turhautui ja väsyi. Oli aika etsiä uutta, mikä ei ollut helppoa kaiken muututtua.

Markus pohtii motiivejaan. Samalla häntä vaivaa kysymys tulkitsevatko seuraavat sukupolvet edeltävien sukupolvien arvot ja toiminnan vain itse muodostamastaan tarinasta käsin, torjuen muut tarinat.

Teoksen kirjoittaja on eläkkeellä oleva lehtori, joka on kotoisin pirkanmaalaisesta ”korpitaajamasta”. Opiskellessaan hän osallistui aktiivisesti opiskelijapolitiikkaan. Valmistuttuaan hän on työskennellyt sosiaalialan eri tehtävissä.

9 789528 030713

BoDTM
BOOKS on DEMAND

ISBN: 978-952-80-3071-3

www.bod.fi